

Politik Bilim

PTT-ARLA deneyiminin önemi...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Kapitalizmin dünya sisteminde bugün yer alan ülkelerin çoğunun sanayileşme sürecine girişinin eşzamanlı olmadığı bilinen bir gerçek. Sanayi devriminin beşiği İngiltere'dir. Devrim, Kıta Avrupası'na ve Amerika'ya oradan yayıldı. Sonradan bu sürece girdikleri hâlde, Almanya ve ABD gibi, teknolojiye ve sınaî üretimde İngiltere'yi geçenler oldu. Japonya sanayileşme mârifetini II. Dünya Savaşı sonrasında gösterdi; günümüzde, ABD ve Almanya ile başa gureşiyor... Japonya'nın ardından yola çıkan G. Kore büyük iddialar peşinde... Brezilya ve Hindistan gibi, teknolojiye ve sınaî üretimde bugün önde koşanları zorlamaya başlayan yeni adaylar var. Belli bir iktisadî sistem farklılığı olmasına rağmen, pazar ekonomilerinin oyun kurallarını kabûl ederek yarışa giren Çin'i de rahatlıkla bunlara katabiliriz.

Türkiye de henüz genç bir Cumhuriyet iken, toplumumuzu “*muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkarmayı*” ulusal bir hedef olarak öne koyan; bu hedefe ulaşmak için de, çağın “**ilim ve fennine**” egemen olmayı ve sanayileşmeyi öngören bir öndere, bu öngörüü gerçekleştirmek için yola çıkabilecek kadrolara sahipti. O kadrolar o yola çıktılar ve bir hayli mesafe de aldılar; ama sonu gelmedi. Türkiye, ABD'nin 1948'de yürürlüğe koyduğu Marshall Yardımı'ndan yararlanmaya başlanmasıyla birlikte uçak ya da savunma sanayii gibi, kendisini, sanayide çok daha ileri yetenek düzeylerine sıçratacak, dolayısıyla da sanayileşmesine ivme kazandıracak sanayi dallarından geri çekildi. 1950'li yıllarda, kendisine dışarıdan telkin edilen bir ulaşım politikası tercihinde bulunarak, bugün büyük ölçüde iddia sahibi olabileceği raylı sistemler sanayiinde gerilere düştü. Ancak, bu demek değildir ki, Türkiye'yi 'ilim ve fende', sanayide, çok daha ileri noktalara götürme iddiasını taşıyan kadrolar bütünüyle yok oldu. Hayır, bu kadrolar hep oldu; eskilerin fikrî mirasına sahip çıkan yenileri geldi. Ve fırsat buldukları her an şartları zorladılar; Türkiye'yi bilim, teknoloji ve sanayide ileriye taşıyabilmek için şanslarını denediler.

Geçen hafta verdiğim PTT-ARLA örneği bunların en çarpıcı olanlarından biridir. Bu örneğin Türkiye açısından yaşamsal bir önemi vardı. Çünkü bu laboratuvarı kurma girişiminin yapıldığı ve bu girişimin kuvveden fiile çıktığı 1960'lı 70'li yıllar, sanayileşmiş ülkelerde ve sanayileşme iradesiyle yola çıkan Japonya'da enformasyonun, dolayısıyla da enformasyon teknolojisi ve ürünlerinin ekonomide ve toplum yaşamında kazandığı önemin farkına varıldığı; 'enformasyon ekonomisi', 'enformasyon toplumu' gibi kavramlaştırılmaların tartışma gündemlerine taşındığı yıllardı.

Gerçekten de, o yıllardan başlayarak **enformasyon teknolojisi** ve bunun uzantısı olan **iletişim (telekomünikasyon) teknolojisinde** ve bunların ürünlerinde (bilgisayarlarda, haberleşme cihazlarında, robotikte, vb.) olağanüstü gelişmeler kaydedildi. Bu gelişmeler sâdece enformasyon ve iletişim hizmetlerini veren ya da bu hizmetleri vermek için gerekli olan cihaz ve sistemleri üreten sanayi sektörlerini değil; neredeyse bütün mal ve hizmet üreten sektörleri, dolayısıyla da ekonominin bütününe derinden etkiler hâle geldi. İngiliz Sanayi Devrimi'nde buhar teknolojisi ne ölçüde rol oynamışsa şimdi de enformasyon ve iletişim teknolojisi buna eşdeğerde bir rol oynuyordu.

İşte PTT-ARLA ve devamındaki TELETAS, Türkiye'nin teknolojiye çağ değişimine sâdece bir tüketici olarak değil bir üretici olarak da ayak uydurabilmesini sağlayacak eşsiz bir atılımdı. Eğer, PTT-ARLA'nın kuruluşundaki, 'ben bu cihazları üretirim, teknolojisini de

araştırırım, geliştiririm; bu alanda yan sanayinin ve başka araştırma birimlerinin de gelişmesini sağlarım' iddiası sũrdũrũlebilseydi... Ve eğer bu ve benzeri atılımlar, tũkezetilmek yerine, tam aksine gũçlendirilerek yaygınlaştırılabilseydi, bugũn, Tũrkiye de çok daha farklı bir noktada olabilirdi...

CBT. 11 Eylũl 2009